

Friskolornas riksförbunds yttrande över betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Förbundet har getts möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående betänkande och vill lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Förbundet

- **vill påtala** vikten av att ett formellt beslut fattas av socialnämnden när vuxna och barn placeras i skyddat boende. Beslutet bör innebära att den vårdnadshavare som kan vara orsak till placeringen inte har rätt att utöva sitt ansvar enligt föräldrabalken att fatta beslut om barnets personliga förhållanden eller välja skola eller ha rätt till information om barnets skolgång, både i förskola och skola,
- **tillstyrker** förslaget att socialnämnden ska underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats i grundskola, men även om unga under 20 år vars skolplikt upphört,
- **avstyrker** förslaget om obligatorisk kunskapsbedömning för barn i samhällsvård, men anser att socialnämnden bör åläggas att kontakta mottagande skola tillsammans med familjehem eller HVB-hem för att underlätta överlämning från avlämnade skola till mottagande skola,
- **tillstyrker** förslaget att barn i samhällsvård vid behov erbjuds hälsobesök,
- **tillstyrker** förslaget om kontaktperson för utbildningsfrågor på HVB,
- **tillstyrker** förslaget om att tydliggöra socialnämndens ansvar att följa upp utbildningsresultat.

Förbundet har valt att yttra sig över de avsnitt som handlar om skolväsendet för barn och unga i samhällsvård och då framförallt förslagen i avsnitt 10, men vill också framföra följande viktiga fråga.

Förbundet ser att det blir en otydlighet när det gäller ansvaret för barn och unga i formell mening, när en vuxen med barn placeras i skyddat boende. Problemet uppstår när den vuxne vårdnadshavaren är placerad tillsammans med barn, där rent formellt den andre vårdnadshavaren både har rätt till information om barnets skolgång och att välja skola för barnet, trots att det ofta är just den andre vårdnadshavaren som är anledningen till

placeringen i skyddat boende. En förskola eller skola har enligt författningarna inte rätt att ta emot ett barn eller en elev om inte båda vårdnadshavarna är eniga om det. Skolhuvudmän och rektorer lämnas i det här avseendet att fatta egna beslut om att bryta mot bestämmelser i skollagen och föräldrabalken och därmed riskera att begå tjänstefel. Först när Skatteverket eller polismyndigheten fattar beslut om kvarskrivning eller motsvarande finns en formell rätt för skolhuvudmän och rektorer att neka utlämnande av information om barnet i fråga.

Förbundet anser därför att det är av största vikt att det införs bestämmelser i socialtjänstlagen alternativt skollagen som tydligt visar att ansvaret enligt föräldrabalken när det gäller elevers skolgång formellt tas över av socialtjänsten vid placering i skyddat boende alternativt att socialtjänstens beslut kan innebära ett interimistiskt övertagande av ansvaret för barnet till den ena vårdnadshavaren ensam. Skolhuvudmän och rektorer behöver en tydlighet i dessa frågor, med ett omedelbart och formellt beslut av socialtjänsten att luta sig emot i frågor som gäller skolgången för barn i skyddat boende, för skolhuvudmän och rektorer därmed ska slippa bryta mot författningarna på egen risk.

Här efter kommenteras de olika förslagen i avsnitt 10 utifrån den numrering på avsnitten som finns i betänkandet, samt några andra förslag i anslutning till skolgången.

10.5.1 Socialnämnden ska underrätta ansvarig nämnd om behov av skolplats

Förslag: En underrättelseskyldighet införs i en ny paragraf, 11 kap. 3 b SoL. Enligt förslaget ska socialnämnden snarast men senast inom en vecka från det att vård har inletts i ett familjehem, i ett stödboende eller i ett hem för vård eller boende, underrätta ansvarig nämnd som fullgör uppgifter enligt skollagen (2010:800) om att en elev som omfattas av skolplikt enligt 7 kap. skollagen har behov av utbildningsplats. Underrättelse behöver inte ske om sådan är uppenbart obehövlig.

Förbundet tillstyrker förslaget, men anser att underrättelseskyldigheten även måste omfatta elever i de frivilliga skolformerna, alltså gymnasieutbildning och i förekommande fall utbildning i anpassad gymnasieskola.

Om den unge slutfört grundskolan och inte längre omfattas av skolplikten, bör gymnasieutbildning komma i fråga för den unge, vilket hemkommunen också måste ansvara för. Om den unga inte vill delta i sådan utbildning, har hemkommunen i stället ett aktivitetsansvar för personen. Underrättelseskyldigheten bör därför även gälla unga som slutfört sin skolplikt, men som är under 20 år.

Förbundet vill också peka på att det finns ett skolval, varför kommunen också bör informera familjehemmet eller HVB-hemmet om de skolval som är möjliga.

10.5.2 Obligatorisk kunskapsbedömning av barn och unga i samhällsvård

Förslag: En bestämmelse införs i 3 kap. 12 § skollagen. Bestämmelsen reglerar att det ska göras en särskild kunskapsbedömning i samband med att vård av barn och unga under 21 år inleds med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller när vård inleds utanför det egna hemmet med stöd av socialtjänstlagen (2001:453). En sådan bedömning ska också göras för dessa barn och unga i samband med att skolplikten inträder och vid byte av skolenhet. Bedömningen ska dokumenteras.

Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

Det behöver inte göras någon särskild bedömning om förutsättningarna i 5 eller 7 § redan är uppfyllda. Det ska i så fall skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

Samråd med personal med specialpedagogisk kompetens ska ske vid den särskilda kunskapsbedömningen. Det ska framgå av 3 kap. 4 a § skollagen.

Skolverket och SPSM bör ges i uppdrag av regeringen att ta fram allmänna råd och stödmaterial för en sådan bedömning.

Förbundet avstyrker förslaget i dess nuvarande lydelse.

Förbundet har stor respekt för syftet med förslaget om obligatorisk kunskapsbedömning för elever i samhällsvård. Det är problematiskt att så många av de placerade eleverna har dåliga kunskapsresultat och att det skett för dåliga uppföljningar vid överlämning av eleverna mellan olika skolor. Vi anser, liksom utredningen, att en bra skolgång med goda kunskapsresultat är en av de bästa vägarna för att senare kunna delta i samhället på goda villkor.

Det är dock tveksamt om det är rätt väg att gå att specifikt peka ut just barn i samhällsvård för en sådan kunskapsbedömning. Alla elever där det framkommer signaler om svårigheter ska ha rätt till en utredning om eventuellt stödbehov. Det borde i stället vara regel att mottagande skola informeras om att barnet är föremål för samhällsvård och att skolan måste ha extra uppmärksamhet på elevens kunskapsutveckling. Det är inte orimligt att socialtjänsten åläggs en sådan kontakt med mottagande skola tillsammans med familjehemmet eller hemmet för vård eller boende. Socialtjänsten skulle i det sammanhanget också kunna lämna information om den avlämnande skolan för att underlätta överlämning mellan skolorna. Där har socialtjänsten en mycket viktig funktion för att överbrygga problemen med snabba och upprepade skolbyten vid förändrad vårdssituation för barnet.

Förbundet anser därför att en bestämmelse införs i socialtjänstlagen med innehåll att socialtjänsten åläggs att informera mottagande skola om tidigare skolor och underlätta kontakten mellan skolorna för en gedigen överlämning av eleven från tidigare skola.

Skolverket skulle tillsammans med SPSM också mycket väl kunna ta fram ett stödmaterial till god nytta för skolor som tar emot barn i samhällsvård.

10.5.3 Skyldighet för socialnämnden att underrätta rektor om behov av bedömning

Förslag: En bestämmelse om att socialnämnden ska underrätta rektor vid behov av en bedömning enligt 3 kap. 12 k § skollagen om det inte är uppenbart obehövt införs i 11 kap. 3 b § SoL.

Förbundet avstyrker förslaget.

Vi avstyrker förslaget med hänvisning till ovanstående, dvs. att förbundet inte anser att en kunskapsbedömning av barn i samhällsvård ska vara ett obligatorium. Däremot anser vi som beskrivits ovan, att det skulle vara ett bra förslag att socialtjänsten ska underrätta rektorn om att eleven är mottagen i samhällsvård och samordna kontakter med avlämnande skola.

10.5.4 Hälsobesök för barn och unga i samhällsvård

Förslag: En bestämmelse införs i 2 kap. 27 a § skollagen om att utöver vad som anges i 27 § ska hälsobesök erbjudas vid behov i samband med att vård av barn och unga under 21 år inleds med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller när vård inleds utanför det egna hemmet med stöd av socialtjänstlagen (2001:453).

Förbundet tillstyrker förslaget.

Förbundet kan se nödvändigheten av att barn i samhällsvård garanteras hälsobesök vid behov utifrån ibland täta byten av skola, där det finns en risk att barnet missar de regelbundna hälsobesök som alla elever har rätt till.

10.5.7 Överenskommelse med SKR för att testa och sprida arbetssätt för att förbättra barn och unga i samhällsvårds skolresultat

Förslag: Regeringen bör ingå en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om ett utvecklingsarbete i kommunerna för att testa och sprida arbetssätt som leder till att förbättra barn och unga i samhällsvårds skolresultat.

Förbundet har inget att invända mot förslaget, men vill påtala att utbildning för barn och ungdomar i samhällsvård även sker i fristående skolor. Även dessa skolhuvudmän måste beaktas i arbetet med att testa och sprida och få ta del av arbetssätt för att förbättra skolresultaten.

Andra bestämmelser som berör utbildning för barn och unga i samhällsvård

5.5.7 Skyldighet för socialnämnden att följa upp om kunskapsbedömning har genomförts

Förbundet avstyrker förslaget i dess nuvarande lydelse.

Såsom redovisats ovan avstyrker förbundet att en obligatorisk kunskapsbedömning genomförs. Förbundet ser dock att det är av vikt för socialnämnden att kunskapsresultaten och elevens skolgång i stort följs upp av placerande kommun. Därför bedömer vi att det är av vikt att det införs en skyldighet för nämnden till sådan uppföljning av elevens skolgång liksom att eleven erbjudits hälsobesök.

8.7.1 Krav på kontaktperson för utbildningsfrågor på HVB

Förbundet tillstyrker förslaget.

5.5.6 Tydliggöra socialnämndens ansvar att följa upp utbildningsresultat

Förbundet tillstyrker förslaget.

För Friskolornas riksförbund

Ulla Hamilton
VD

Gudrun Rendling
förbundsjurist